KONFERENCJA

PROBLEMY STRUKTURALNE POLSKIEGO ROLNICTWA

24 września 2019 r.

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

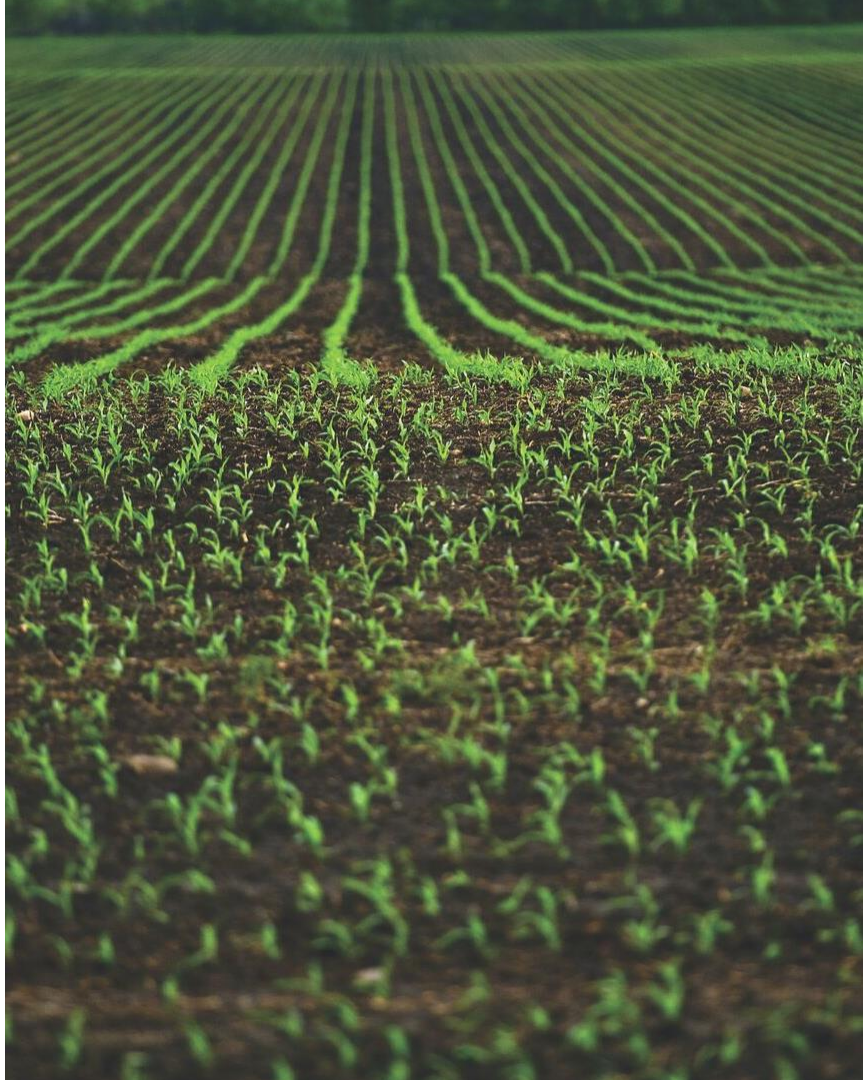

PROBLEMY STRUKTURALNE
POLSKIEGO ROLNICTWA

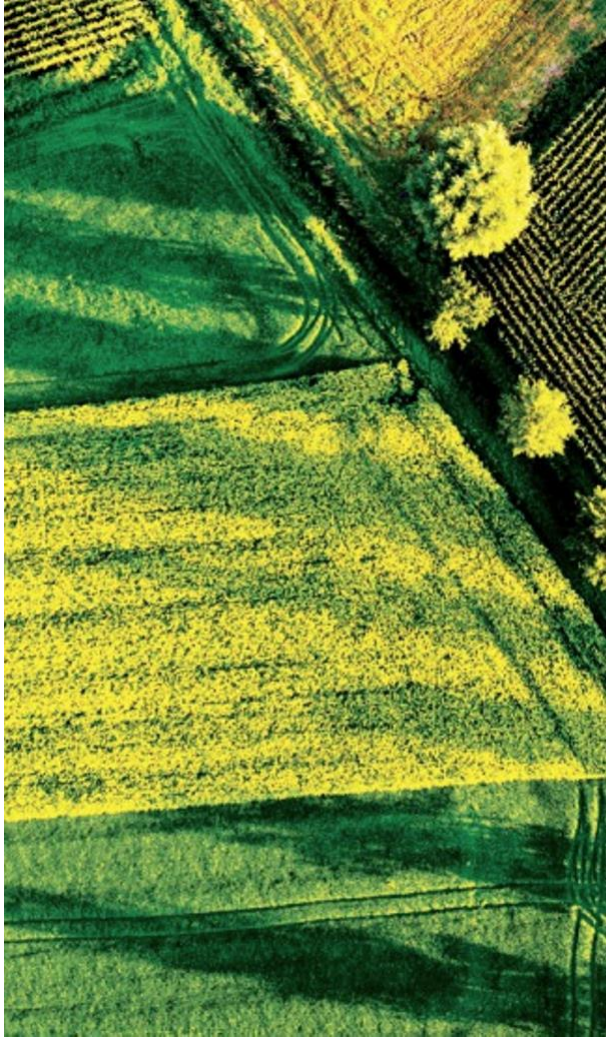

Struktura rolnictwa polskiego i kierunki jej przemian na tle rolnictwa innych państw członkowskich UE

Prof. dr hab. Walenty Poczta
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Plan wystąpienia

- Uwagi wstępne
- Zasoby i nakłady czynników produkcji
- Relacje między czynnikami produkcji
- Struktura gospodarstw rolnych
  - Struktura obszarowa
  - Struktura ekonomiczna
- Produkcja i produktywność czynników produkcji
- Podsumowanie, rekomendacje, kierunki rozwoju

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Uwagi wstępne

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Determinanty powstawania struktur rolnych

Czynniki historyczne

- Zmiana polityk rolnych (w polskich warunkach trzy różne polityki w XIX wieku)
- Zmiany granic
- Reformy rolne
- Zmiany ustroju gospodarczego

Czynniki ekonomiczne i rynkowe

- Zmienna koniunktura gospodarcza
- Zmieniające się relacje cenowe
- Zmieniające się możliwości eksportowe
- Zmieniający się model konsumpcji

Czynniki środowiskowe

- Jakość gleb
- Ukształtowanie terenu
- Dostępność wody
- Przebieg pogody

Czynniki cywilizacyjne

- Postęp naukowo-techniczny ograniczający zapotrzebowanie na pracę w rolnictwie
- Powstawania miejsc pracy poza rolnictwem
- Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Potencjał produkcyjny rolnictwa-proces produkcji

Czynniki produkcji	Nakłady	Proces produkcji	Efekt procesu produkcji

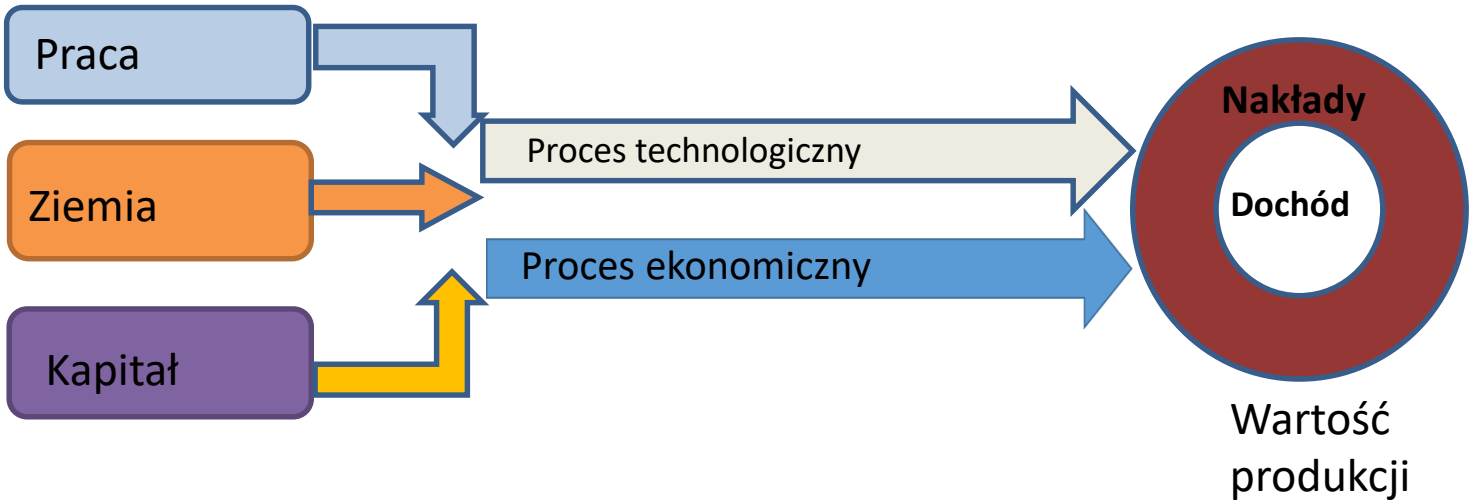

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Potencjał produkcyjny rolnictwa-relacje między czynnikami produkcji

Kombinacja	Wyposażenie jednostki pracy	
	W ziemię	W kapitał
I	duże	małe
II	duże	duże
III	małe	małe
IV	małe	duże

Determinanty relacji:

- Poziom rozwoju gospodarczego kraju,
- Kierunki produkcji rolniczej,
- Relacje cen między czynnikami,
- Intensywność gospodarowania,
- Faktyczna dostępność czynników.

Wyrazem **relacji między czynnikami** produkcji na poziomie mikroekonomicznym jest **struktura gospodarstw rolnych** (inaczej: ***struktura agrarna określa dobroć relacji czynników produkcji***)

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Zasoby i nakłady czynników produkcji

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Nakłady pracy 2016 roku (udział w %)

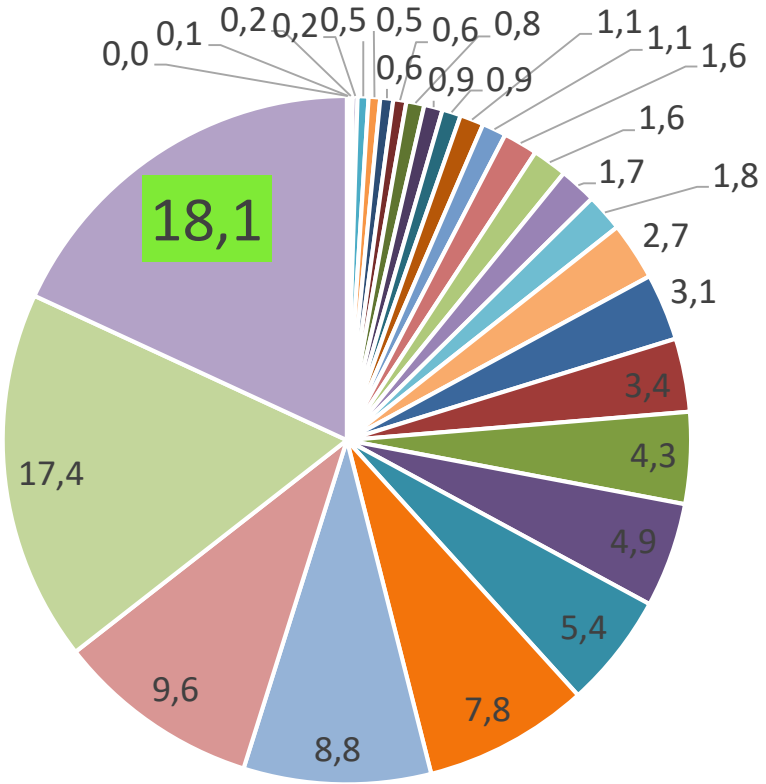

Luksemburg, Malta, Cypr, Estonia, Słowacja, Dania, Belgia, Szwecja, Łotwa, Finlandia, Słowenia, Austria, Czechy, Holandia, Litwa, Chorwacja, Irlandia, Bułgaria, Wielka Brytania, Portugalia, Węgry, Grecja, Niemcy, Francja, Hiszpania, Włochy, Rumunia, **Polska**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Powierzchnia UR w 2016 roku (udział w %)

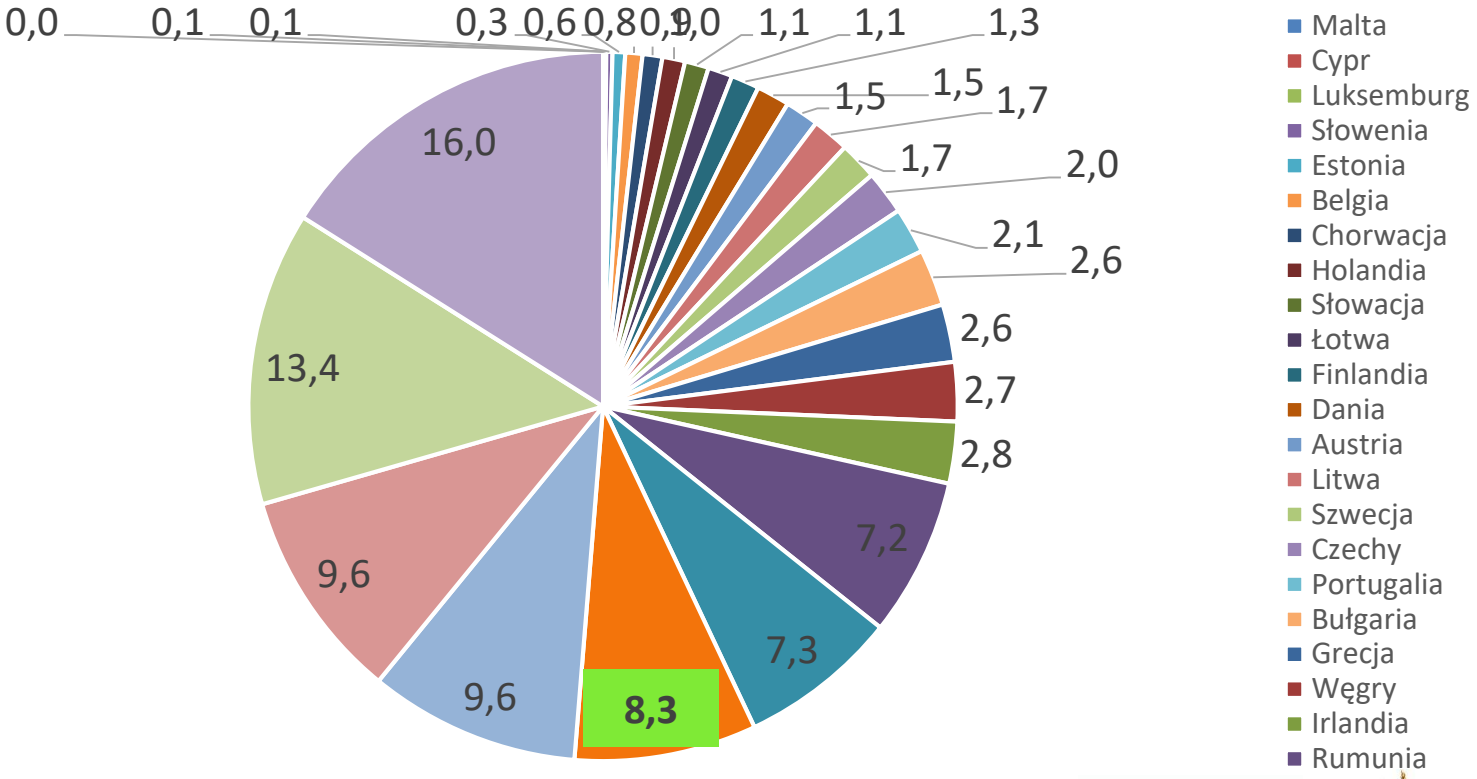

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Nakłady kapitałowe w 2016 roku (udział w %)

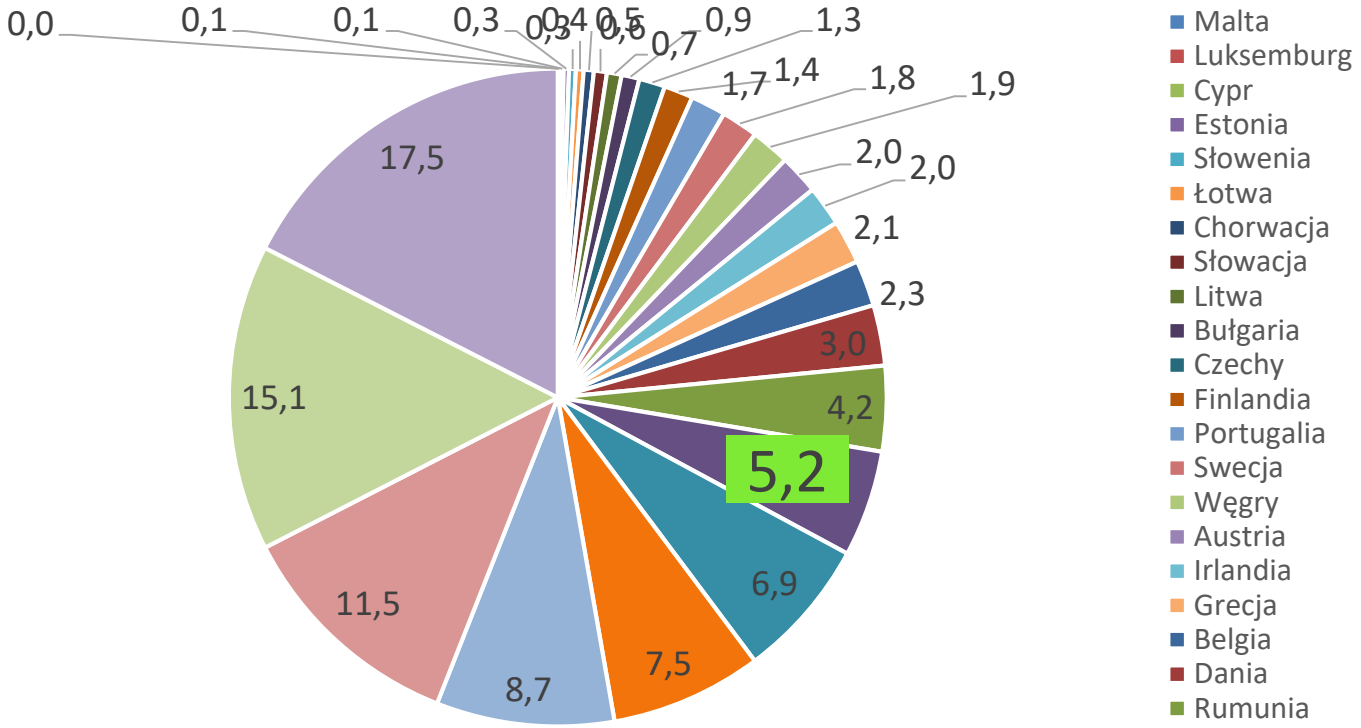

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Miejsce rolnictwa polskiego w UE w zakresie potencjału produkcyjnego (zasoby czynników produkcji i gospodarstwa rolne)

Czynnik produkcji	Miejsce w UE 28	Udział w UE 28 (%)
Praca	1	18,1
Ziemia	5	8,3
Kapitał	7	5,2
Gospodarstwa rolne		
Gospodarstwa ogółem	2	13,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Relacje między czynnikami produkcji:

praca : ziemia

praca : kapitał

kapitał : ziemia

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Nakłady kapitałowe na 1 ha UR w 2017 roku (tys. euro)

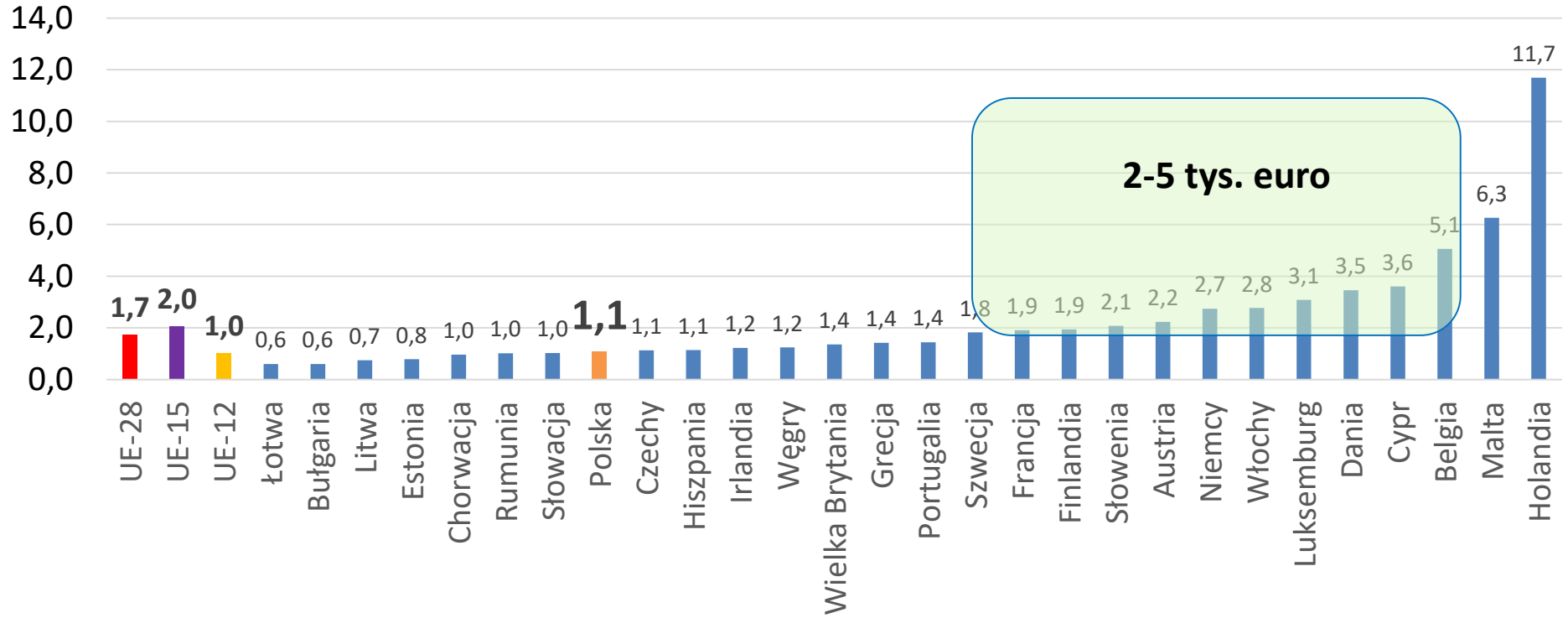

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Nakłady kapitałowe na 1 AWU w 2017 roku (tys. euro)

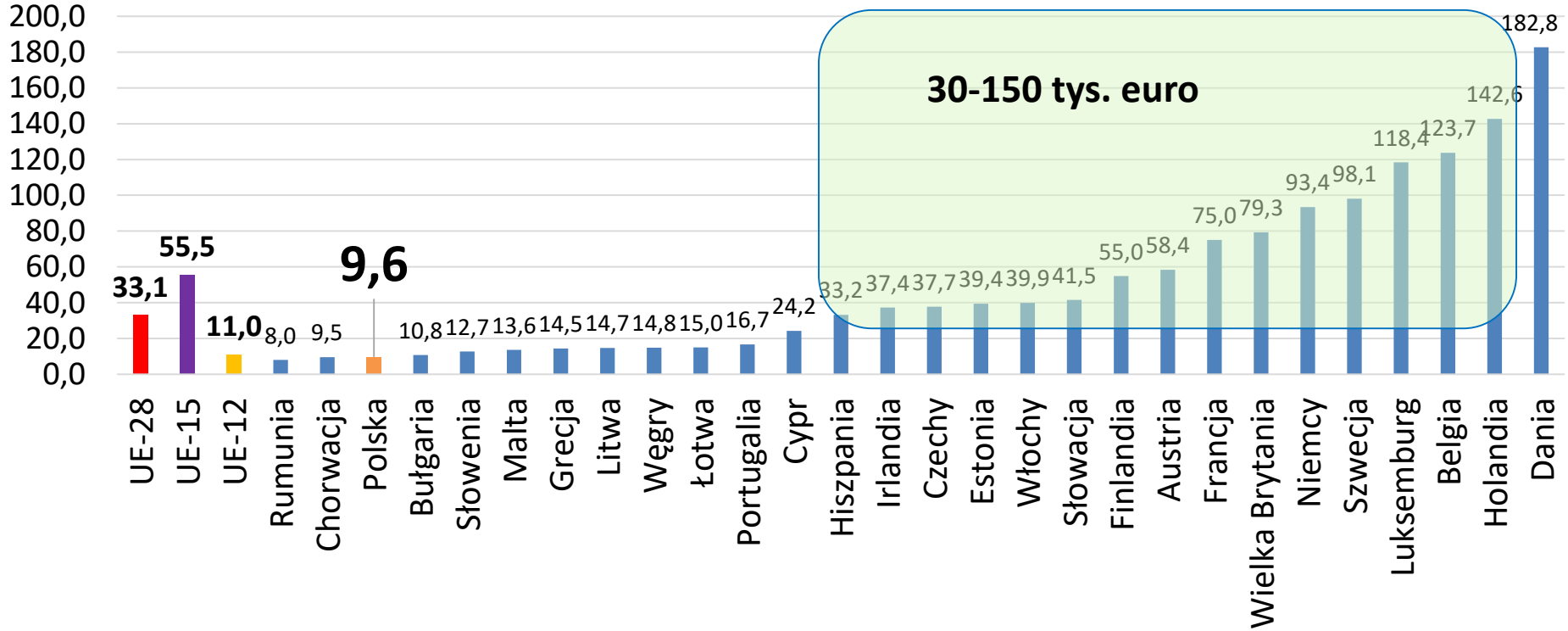

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Wyposażenie pracujących w rolnictwie w zasoby ziemi (ha UR/1 AWU)

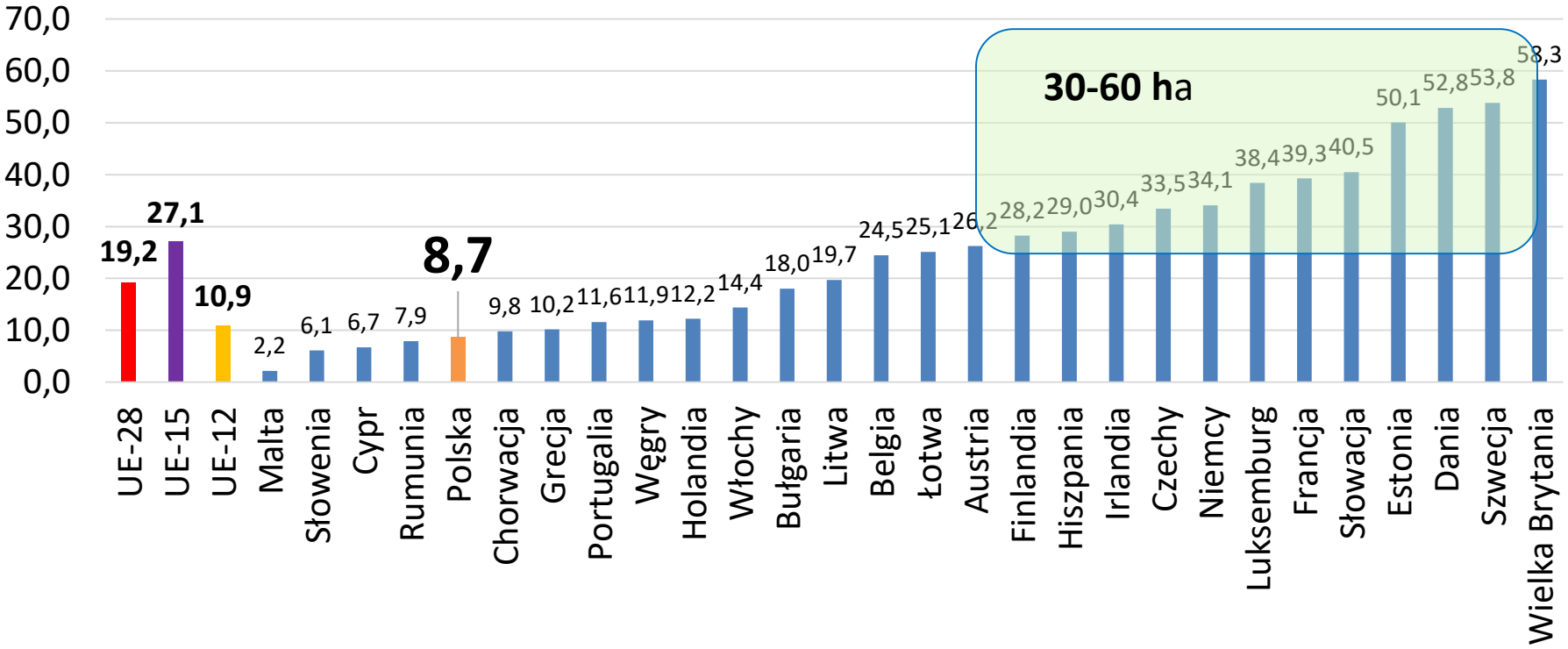

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Potencjał produkcyjny rolnictwa polskiego – relacje czynników produkcji i struktury gospodarstw

Relacja	Relacja w stosunku do średniej UE 28 (=100)
Kapitał/1ha	65
Kapitał/1 AWU	29
UR/1 AWU	45
UR/gospodarstwo	61

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Potencjał produkcyjny rolnictwa polskiego i relacje czynników produkcji

<u>Duży potencjał produkcyjny!!!</u>

Mało korzystne relacje między czynnikami produkcji!

Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Struktura gospodarstw rolnych:

- ✓Struktura obszarowa,
- ✓Struktura ekonomiczna

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Liczba gospodarstw rolnych w 2005 i 2016 roku (tys. szt.)

UE			
2005	2016	zmiana	
14 282	**10 468**	**3814**	**-27%**

UE15			
2005	2016	zmiana	
5 646	**4 465**	**1181**	**-21%**

UE12			
2005	2016	zmiana	
8 636	**6003**	**2633**	**-30%**

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Liczba gospodarstw rolnych w 2016 roku (udział w %)

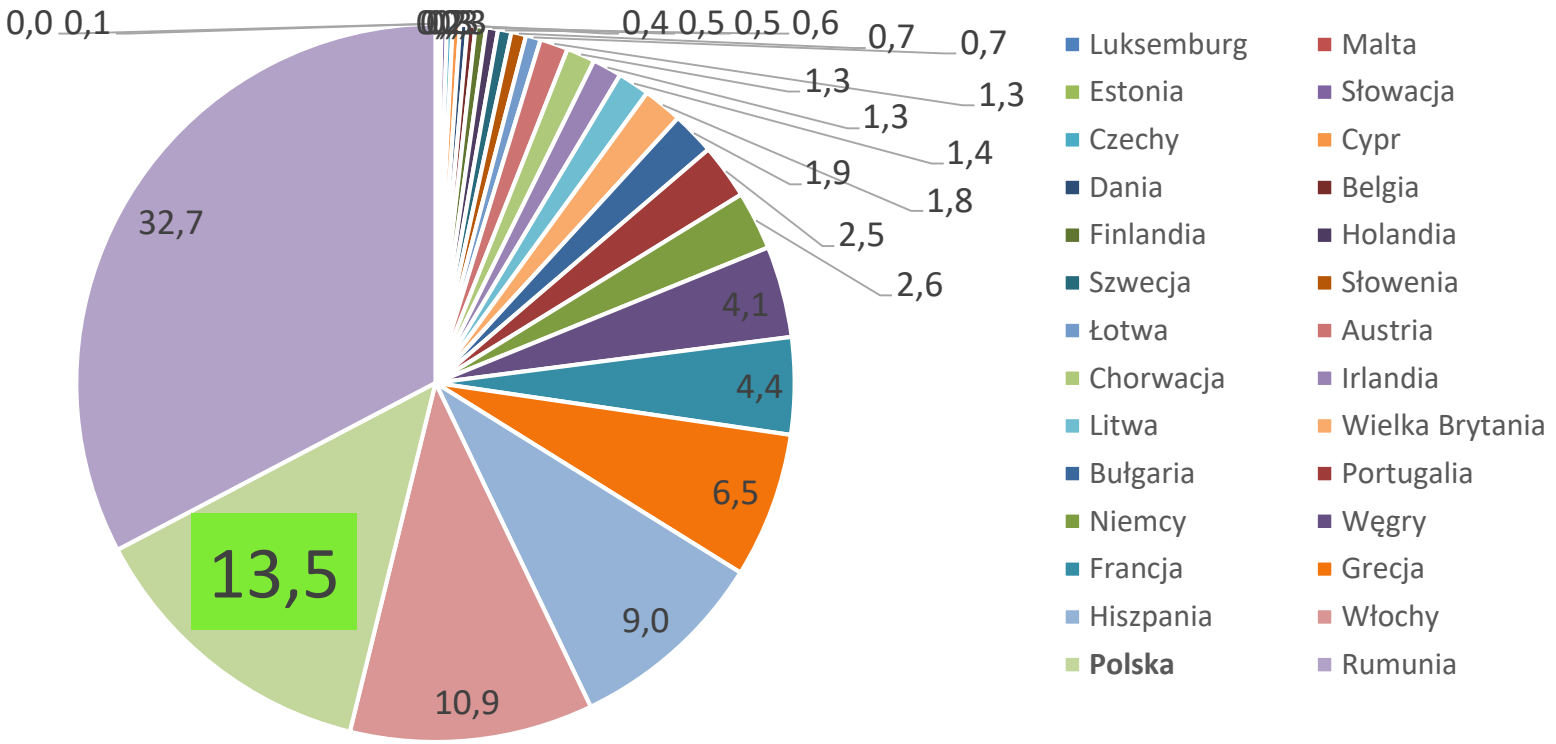

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych *(liczba gospodarstw)*

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne					
	2002		2016		różnica (2016-2002)	
	(tys.)	struktura (%)	(tys.)	struktura (%)	(tys.)	(%)
Powyżej 1ha	1 956	100,0	1 388	100,0	-568	-29,0
w tym (ha):						
1-2	517	26,4	271	19,5	-246	-47,6
2-5	630	32,2	466	33,5	-164	-26,0
5-10	427	21,8	310	22,3	-117	-27,4
10-15	183	9,3	137	9,9	-46	-25,1
15-20	84	4,3	67	4,8	-17	-20,2
20-30	64	3,3	62	4,5	-2	-3,1
30-50	32	1,6	41	3,0	+9	+28,1
50-100	12	0,6	22	1,6	+10	+83,3
pow. 100	7	0,4	12	0,9	+5	+71,4

5,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik Statystyczny Rolnictwa, GUS Warszawa 2015; Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r., GUS Warszawa 2017 r.

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych (*użytki rolne)*

Wyszczególnienie	Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach					
	2002		2016		różnica (2016-2002)	
	tys. ha	struktura (%)	tys. ha	struktura (%)	tys. ha	(%)
Powyżej 1ha	16 503	100,0	14 525	100,0	-1 978	-12,0
w tym (ha):						
1-2	725	4,4	396	2,7	-329	-45,4
2-5	2 039	12,4	1508	10,4	-531	-26,0
5-10	3 032	18,4	2 184	15,0	-848	-28,0
10-15	2 216	13,3	1 659	11,5	-557	-25,1
15-20	1 440	8,7	1 148	7,9	-292	-20,3
20-30	1 541	9,3	1 486	10,2	-55	-3,6
30-50	1 181	7,2	1 539	10,6	+358	+30,3
50-100	830	5,0	1 531	10,1	+701	+84,5
pow. 100	3 498	21,2	3 074	21,2	-424	-12,1

~42%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik Statystyczny Rolnictwa, GUS Warszawa 2015; Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r., GUS Warszawa 2017 r.

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Progi wielkości obszarowej wyznaczające przyrost liczby gospodarstw w krajach UE (w ha)[a]

Państwo	Próg (ha)	Państwo	Próg (ha)
Węgry	10 - 19,9	Włochy	50 - 99,9
Irlandia	10 - 19,9	Szwecja	100 i więcej
Rumunia	20 - 29,9	Portugalia	100 i więcej
Słowenia	20 – 29,9	Francja	100 i więcej
Polska	**30 - 49,9**	Niemcy	100 i więcej
Łotwa	50 - 99,9	Hiszpania	100 i więcej
Litwa	50 - 99,9	Belgia	100 i więcej
Holandia	50 - 99,9	Finlandia	100 i więcej
Austria	50 - 99,9	Wielka Brytania	100 i więcej
Estonia	50 - 99,9	Dania	100 i więcej

a – Pominięto Czechy, Słowację i Bułgarię, bowiem w tych krajach około 90% UR znajduje się w gospodarstwach 100 i więcej ha. W Grecji i na Cyprze wyznaczenie progu nie było możliwe, bo nastąpił spadek liczby gospodarstw we wszystkich grupach. Z analizy wyłączono Luksemburg i Maltę oraz Chorwację.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Udział użytków rolnych w gospodarstwach poniżej 20 ha w powierzchni użytków rolnych ogółem (%)

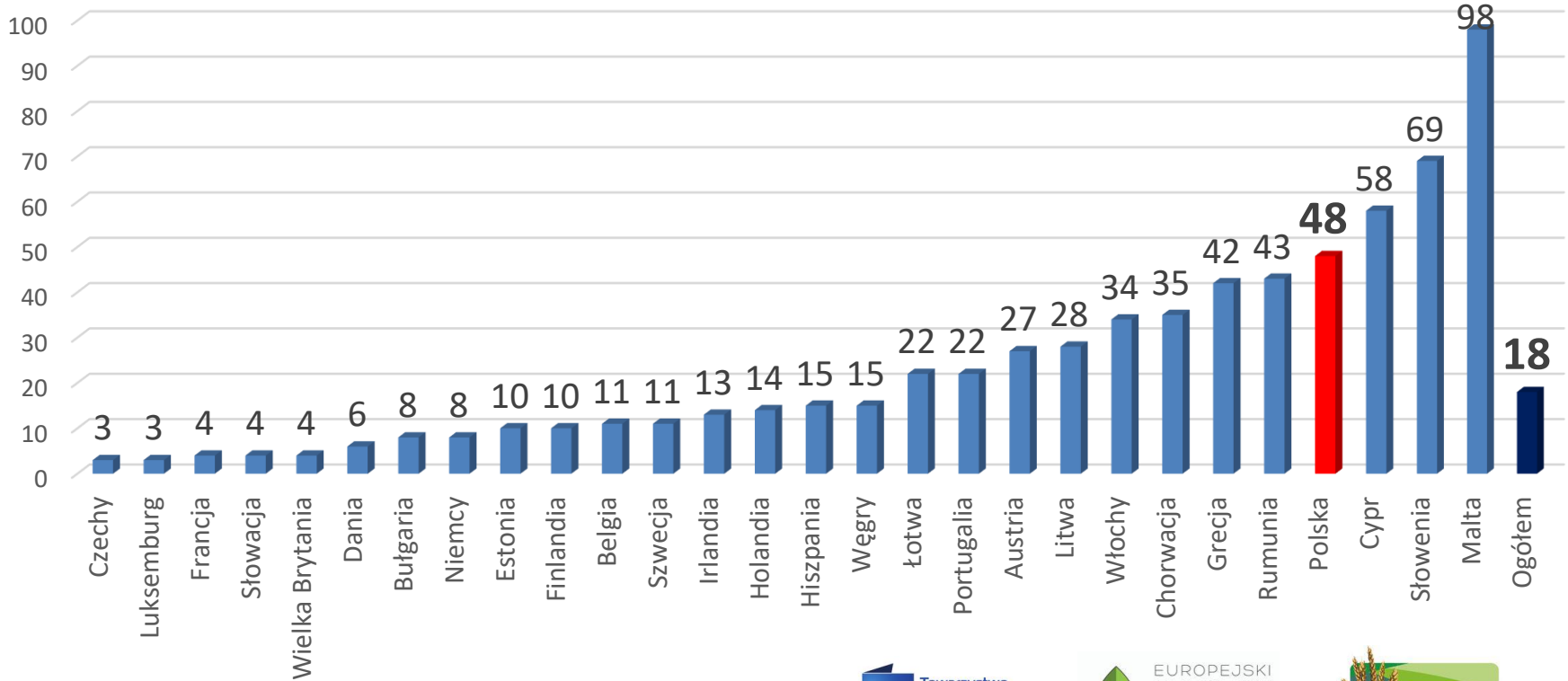

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Udział użytków rolnych w gospodarstwach od 20 do 100 ha w powierzchni użytków rolnych ogółem (%)

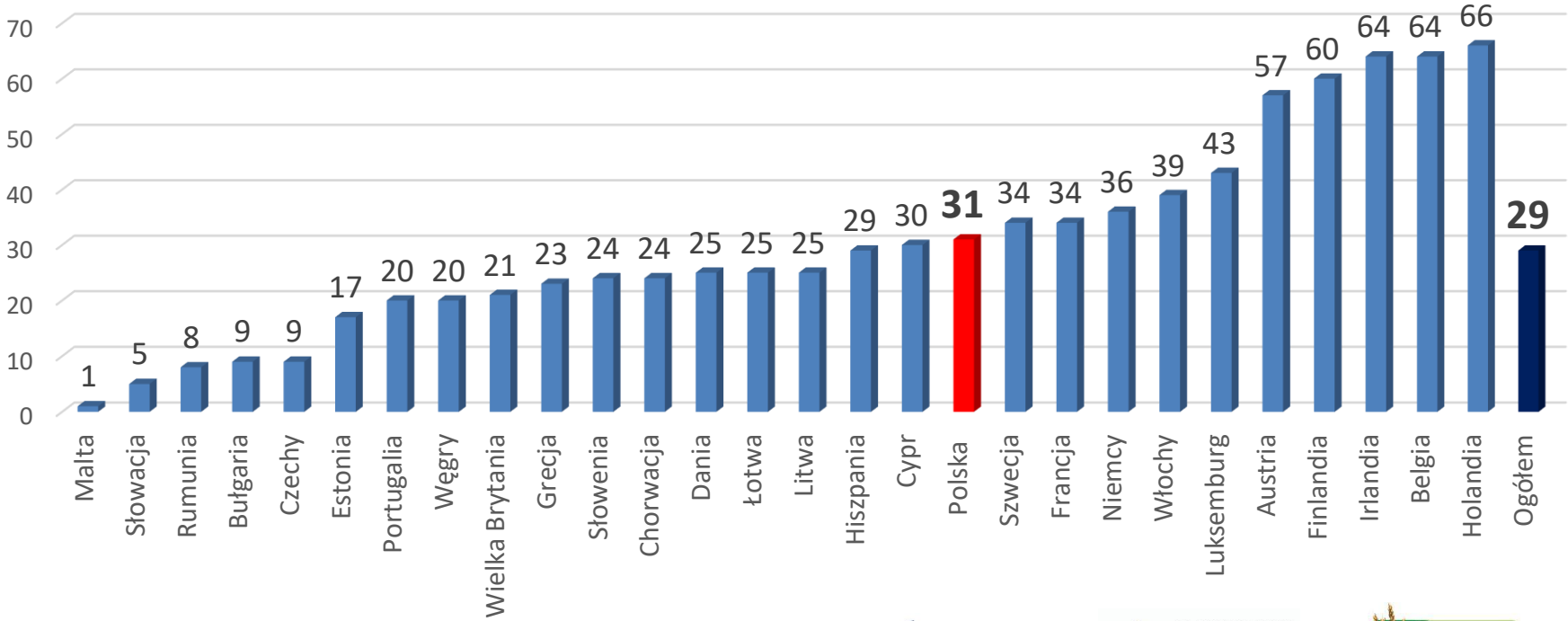

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Udział użytków rolnych w gospodarstwach powyżej 100 ha w powierzchni użytków rolnych ogółem (%)

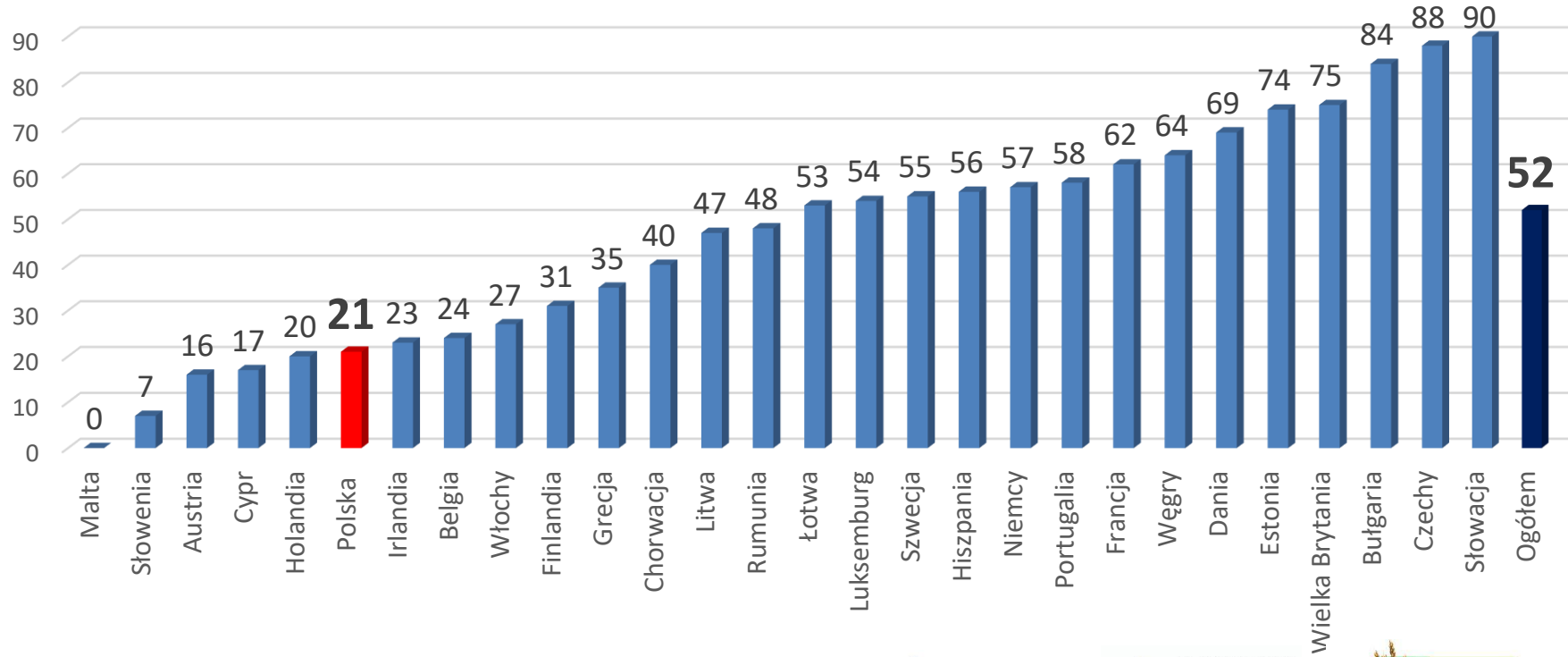

Źródło: Rowiński J. obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Zmiany struktury gospodarstw według grup obszarowych (%)

2005

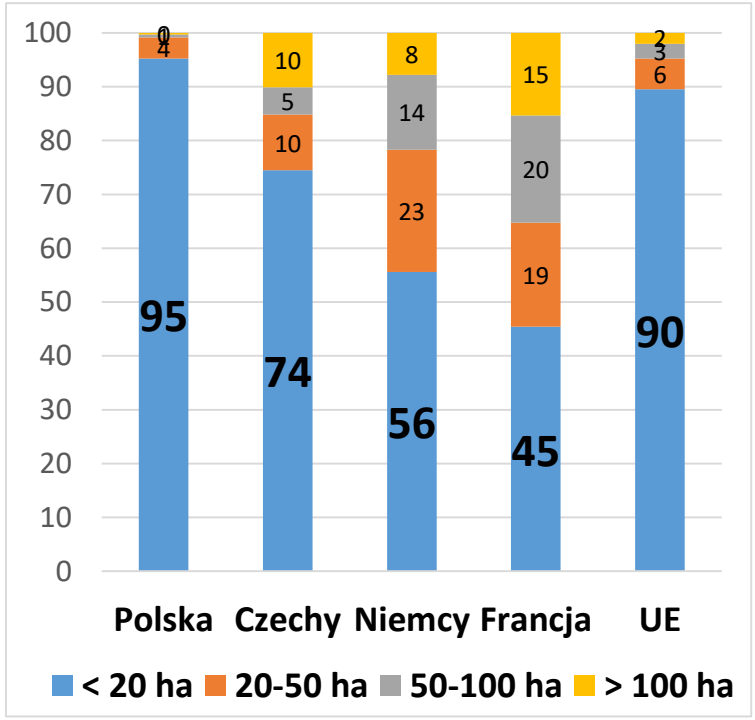

2016

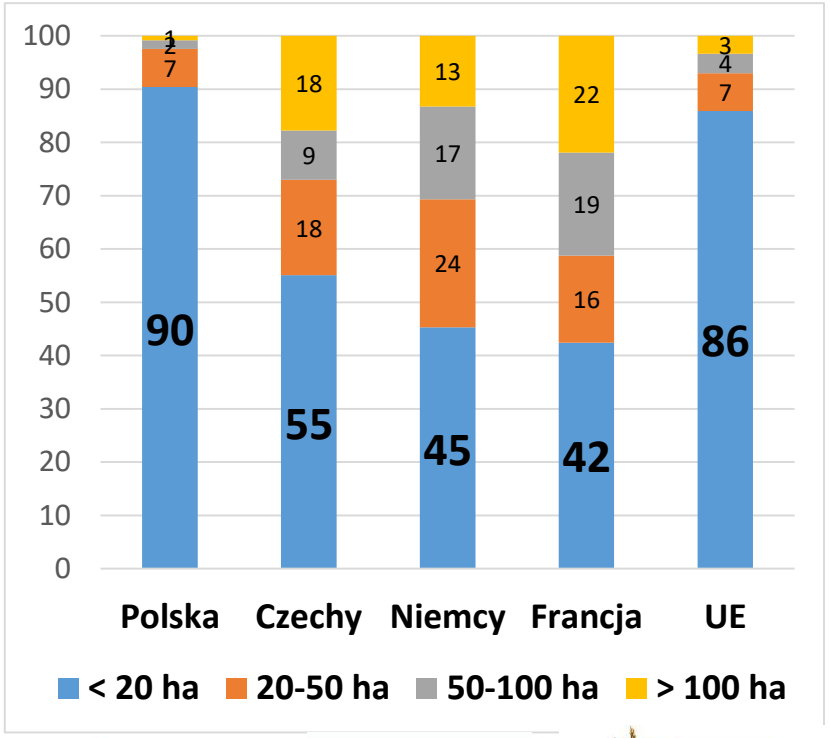

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Zmiany struktury **użytkowania ziemi** według grup obszarowych (%)

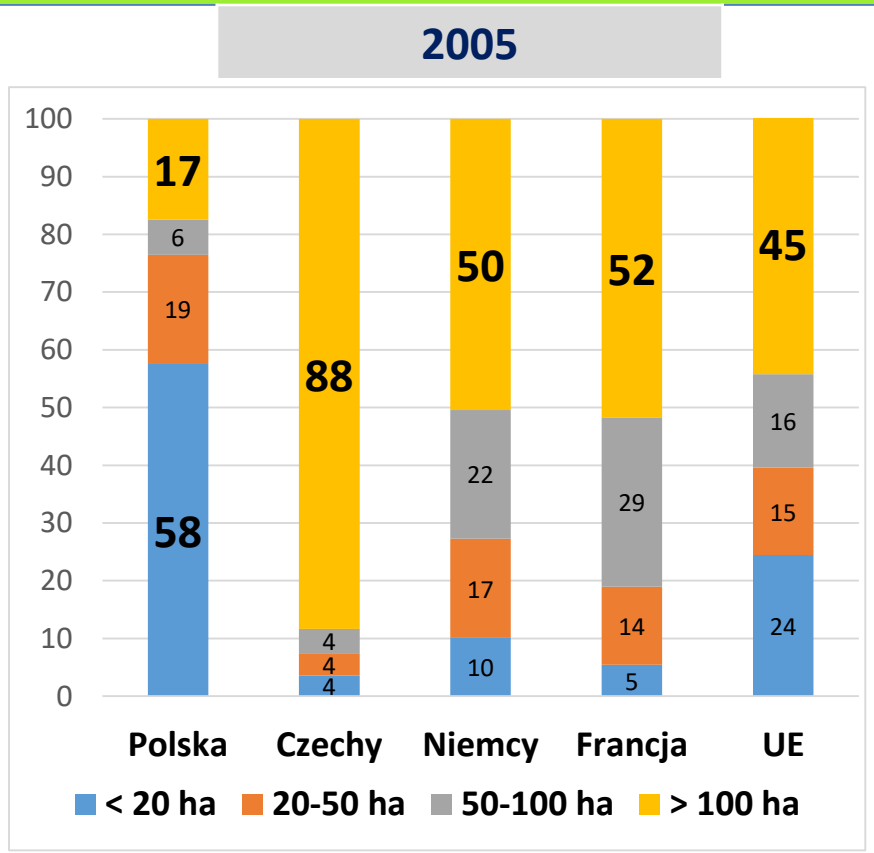

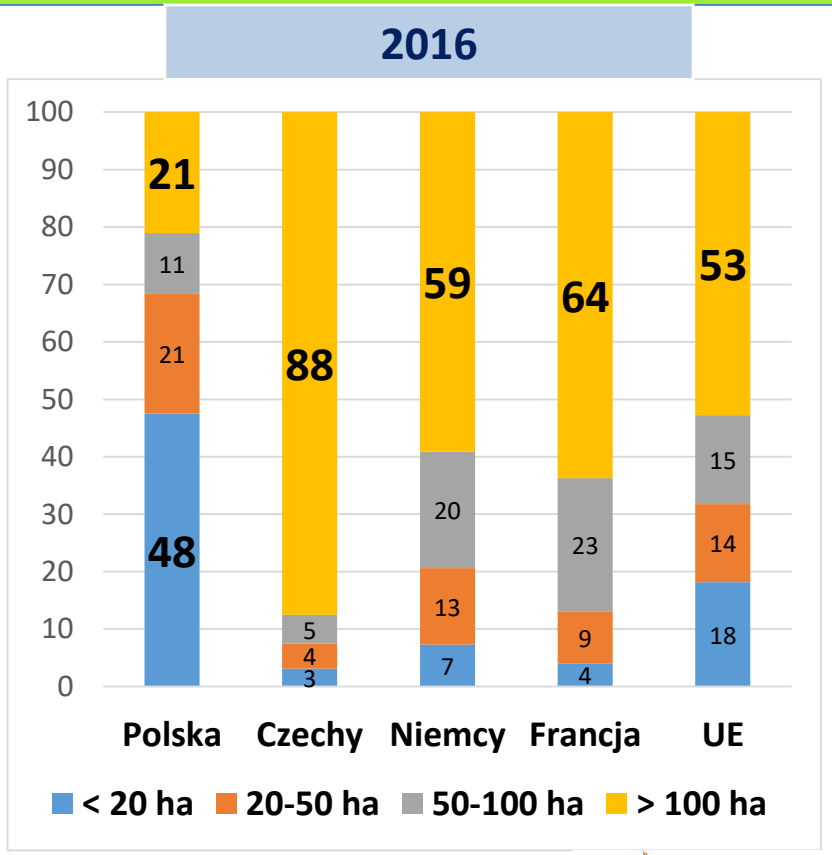

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Gospodarstwa powyżej 100 ha UR w Polsce

Grupy obszarowe	Liczba	Udział (%)	UR tys. ha	Udział (%)
100 - 200	7 661	0,5	1034,0	7,1
200 - 300	2 169	0,2	530,0	3,6
300 - 500	1 258	0,1	483,6	3,3
500 - 1000	758	0,1	517,3	3,6
1000 ha i więcej	270	0,0	509,7	3,5
Razem	12 116	0,9	3074,6	21,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik Statystyczny Rolnictwa, GUS Warszawa 2015; Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r., GUS Warszawa 2017 r.

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Struktura ekonomiczna gospodarstw

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej (%)

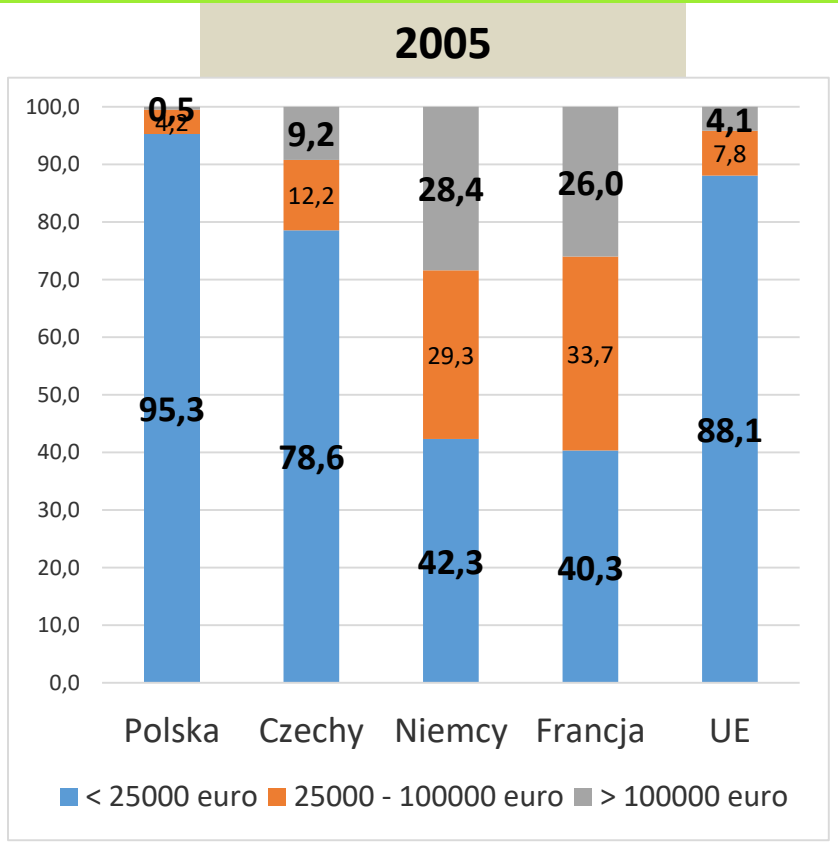

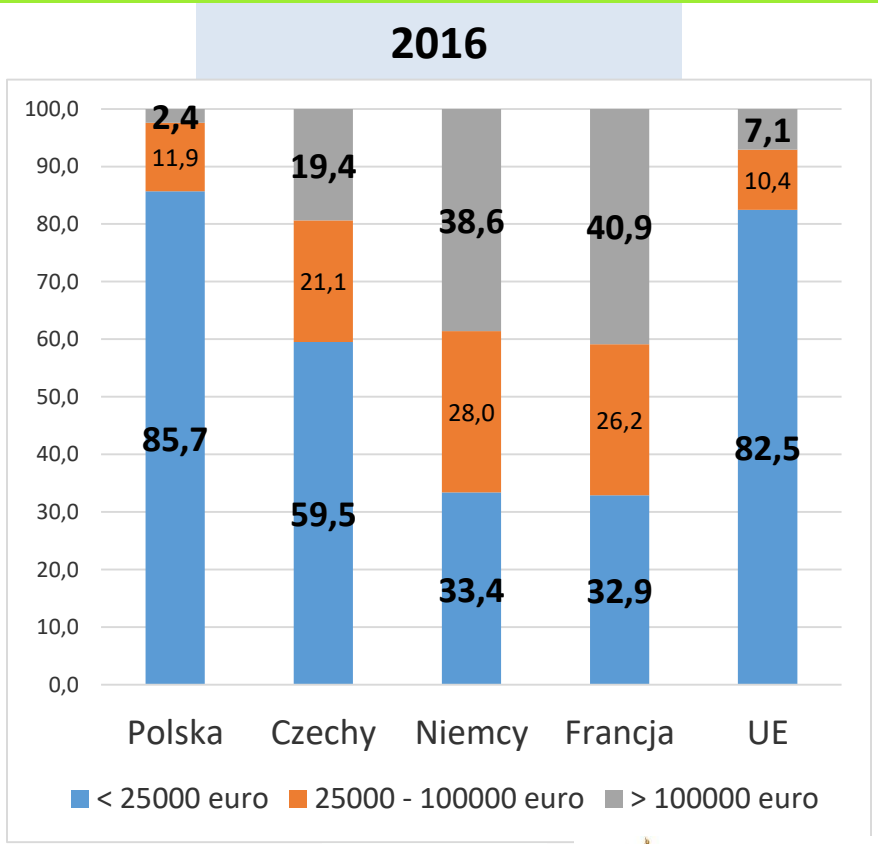

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Struktura **użytkowania ziemi** w gospodarstwach według wielkości ekonomicznej w 2016 roku (%)

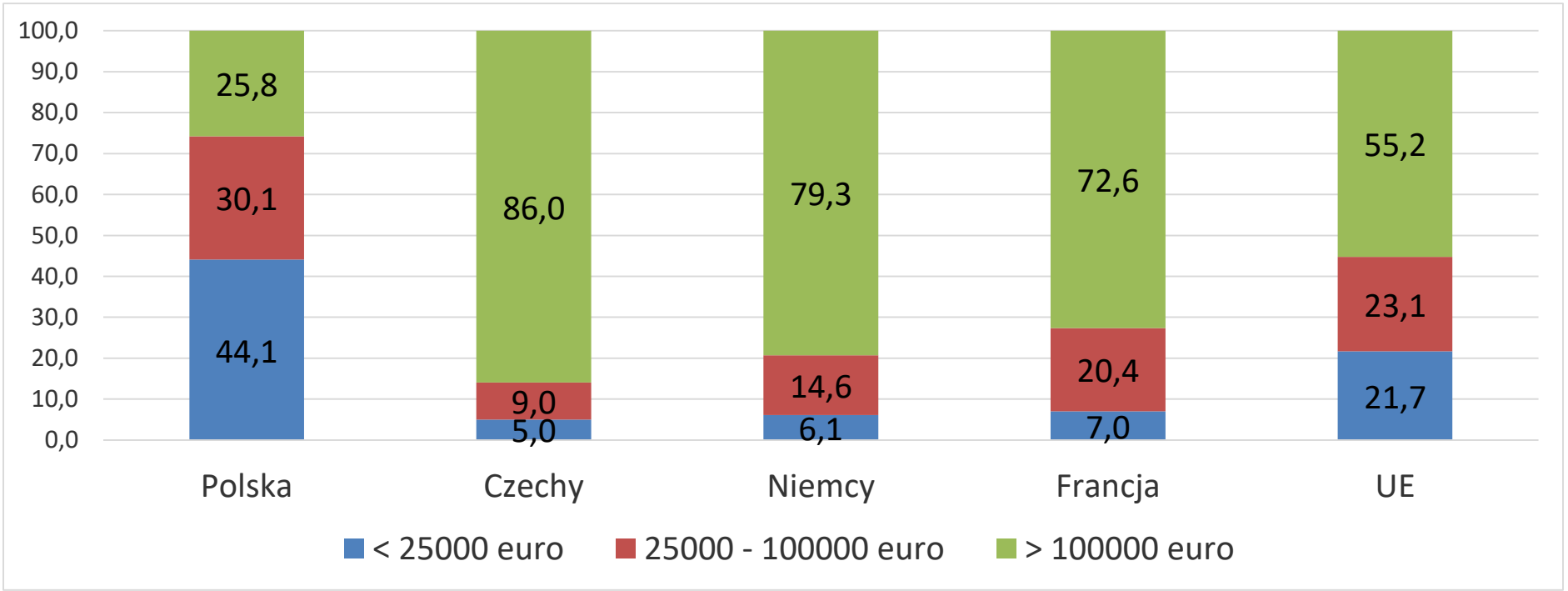

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Struktura **standardowej produkcji** w gospodarstwach według wielkości ekonomicznej w 2016 roku (%)

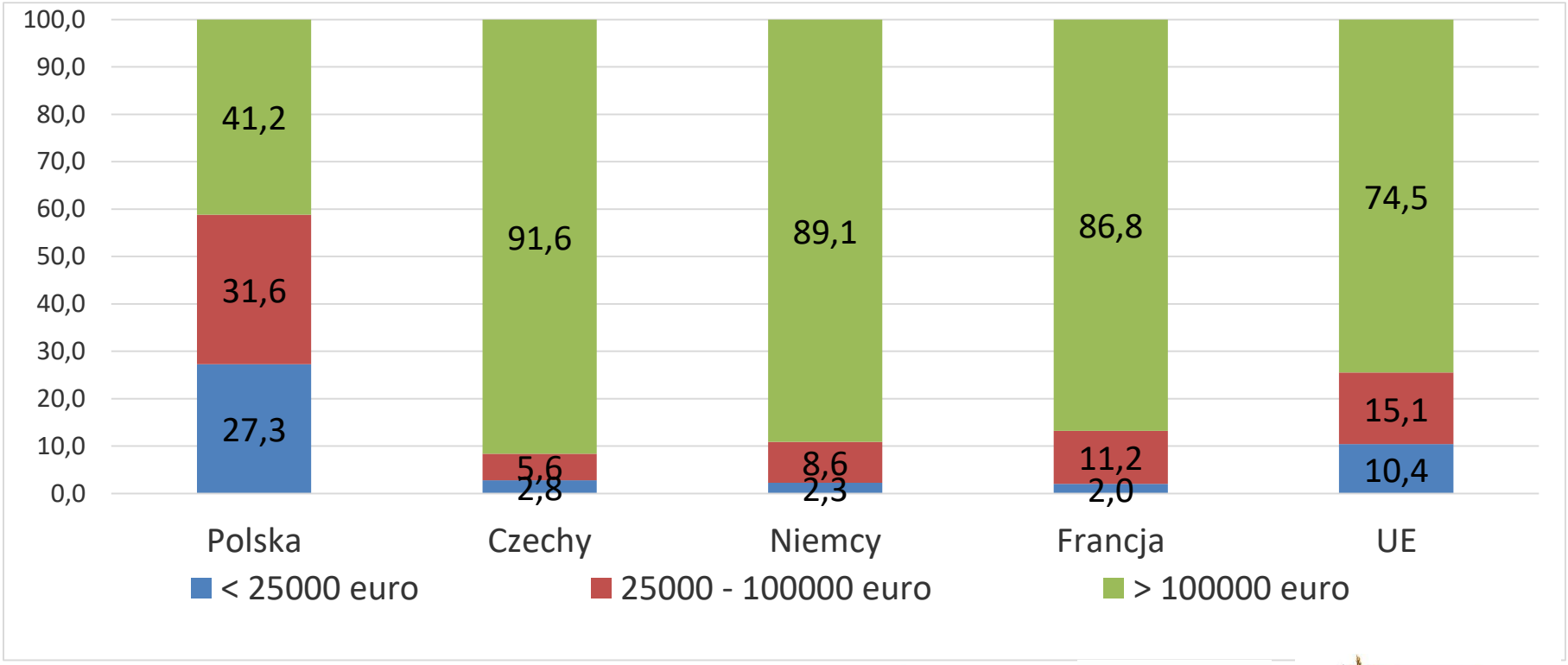

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Progi wielkości ekonomicznej wyznaczające przyrost liczby gospodarstw w krajach UE (w euro SO)[a]

Państwo	Próg /euro/	Państwo	Próg /euro/
1. Bułgaria	8 000 - 14 999	12. Portugalia	50 000 – 99 999
2. Rumunia	8 000 - 14 999	13. Włochy	50 000 - 99 999
3. Litwa	15 000 - 24 999	14. Szwecja	100 000 – 249 999
4. Węgry	15 000 -24 999	15. Finlandia	100 000 – 249 999
5. Słowenia	15 000 - 24 999	16. Francja	100 000 – 249 999
6. Estonia	25 000 - 49 999	17. Hiszpania	100 000 – 249 999
7. Polska	**25 000 - 49 999**	18. Niemcy	250 000 – 499 999
8. Grecja	25 000 - 49 999	19. Belgia	250 000 – 499 999
9. Łotwa	50 000 - 99 999	20. Wlk. Brytania	250 000 - 499 999
10. Irlandia	50 000 - 99 999	21. Holandia	250 000 – 499 999
11. Austria	50 000 – 99 999	22. Dania	500 000 i więcej

a – Pominięto Czechy i Słowację, bowiem w tych krajach dominują b. duże gospodarstwa. Z analizy wyłączono Luksemburg, Luksemburg i Maltę oraz Chorwację.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Produkcja i produktywność czynników produkcji

Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Produkcja rolnicza w 2017 roku (mld euro)

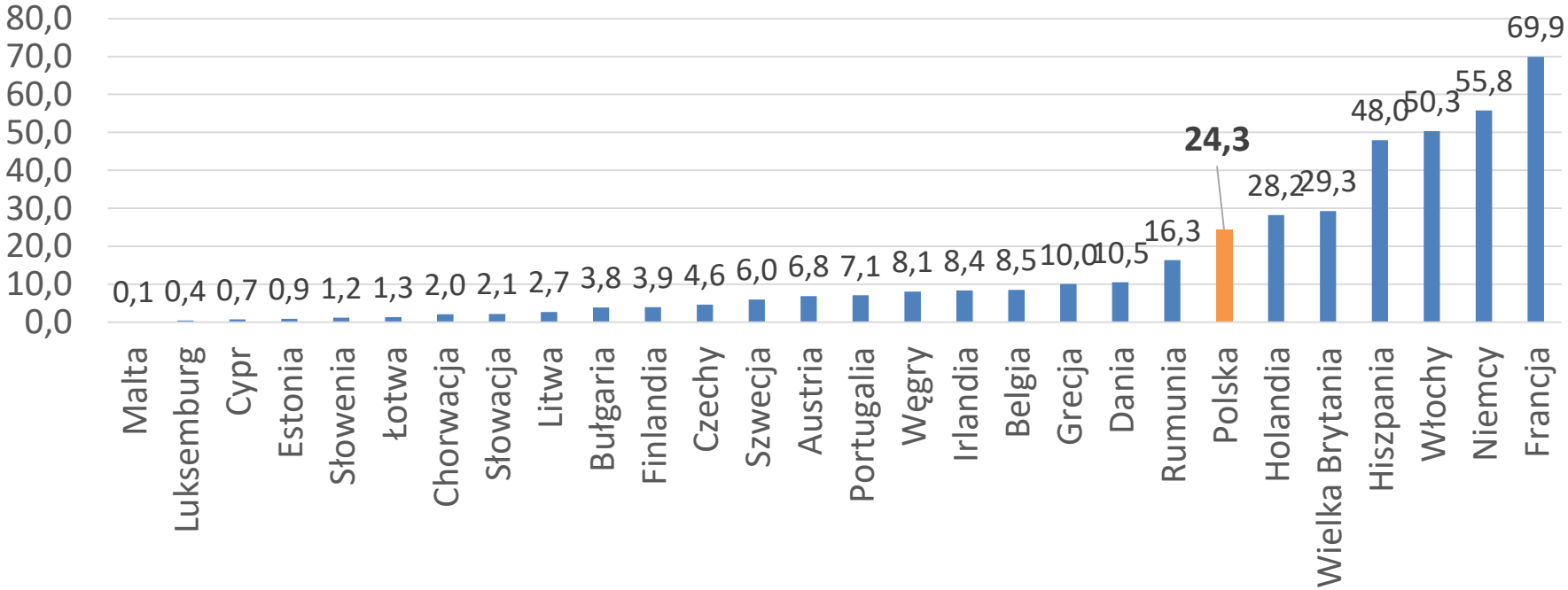

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Produkcja rolnicza (udział w %)

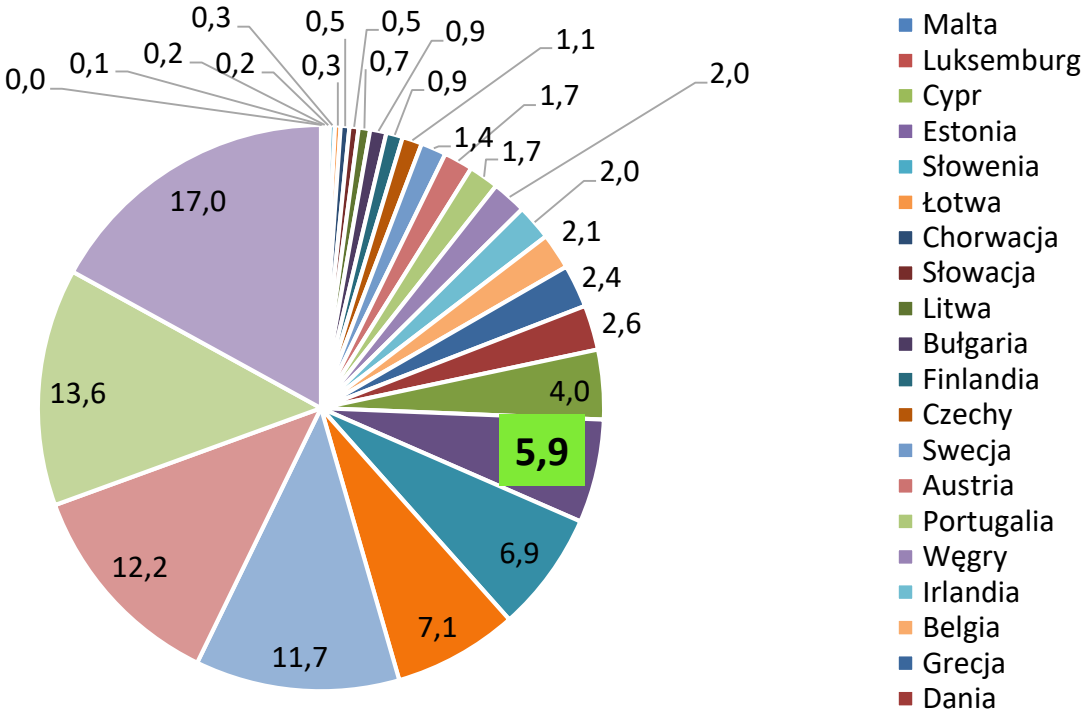

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Standardowa produkcja w gospodarstwie (tys. euro)

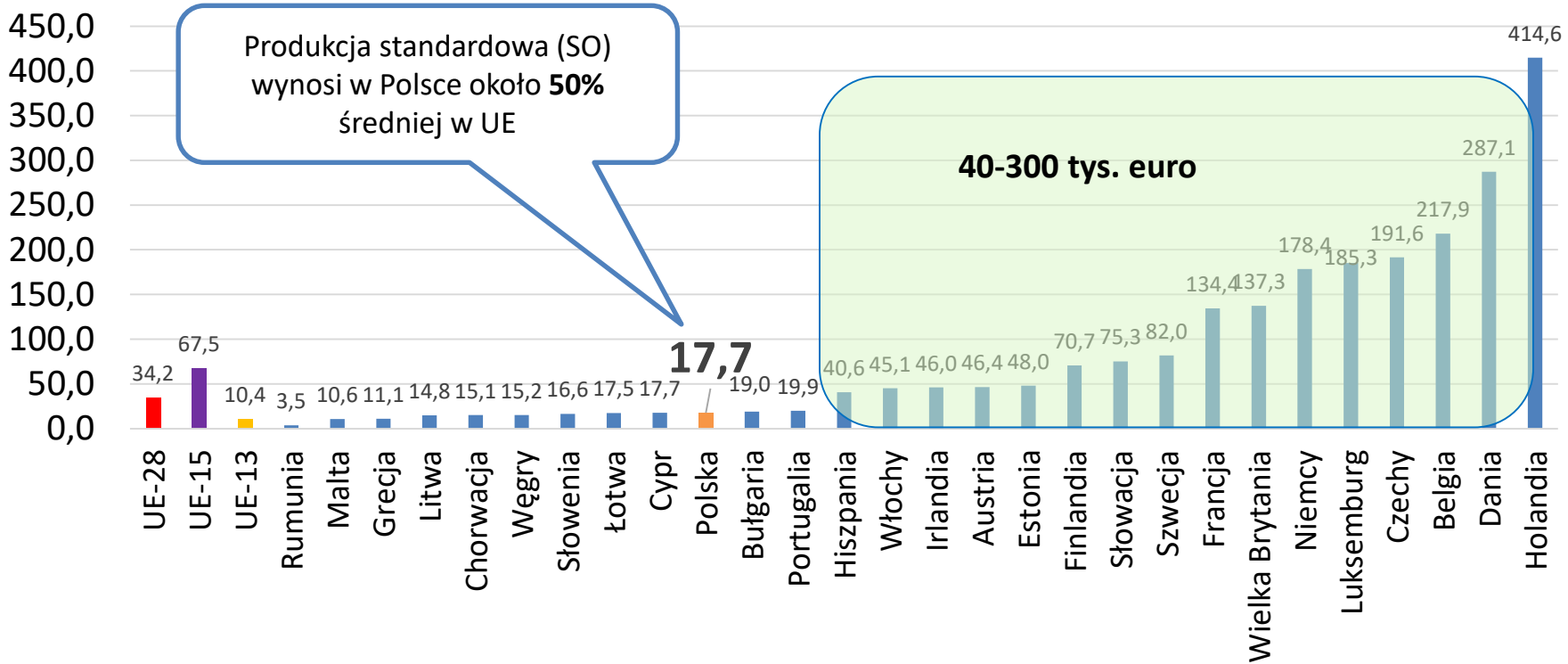

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Produkcja rolnicza na 1 ha UR w 2017 roku (tys. euro)

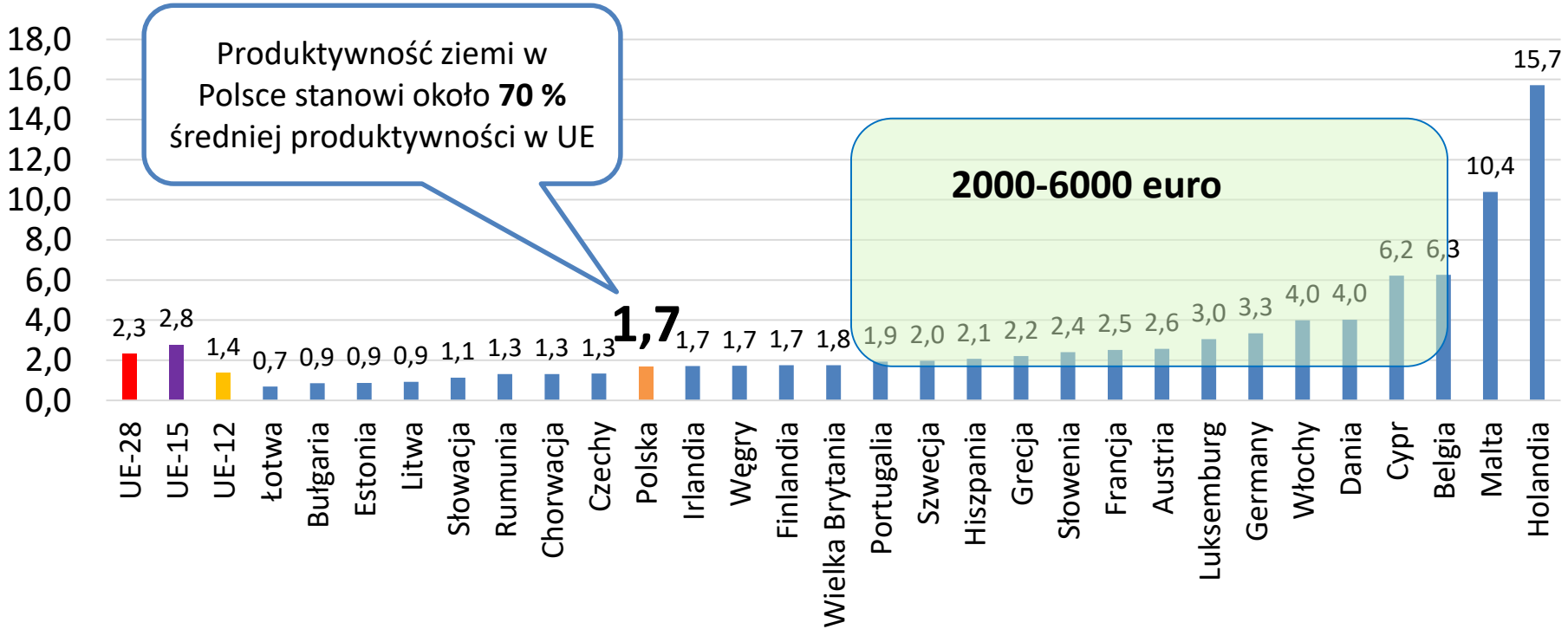

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Produkcja rolnicza na 1 AWU w 2017 roku (tys. euro)

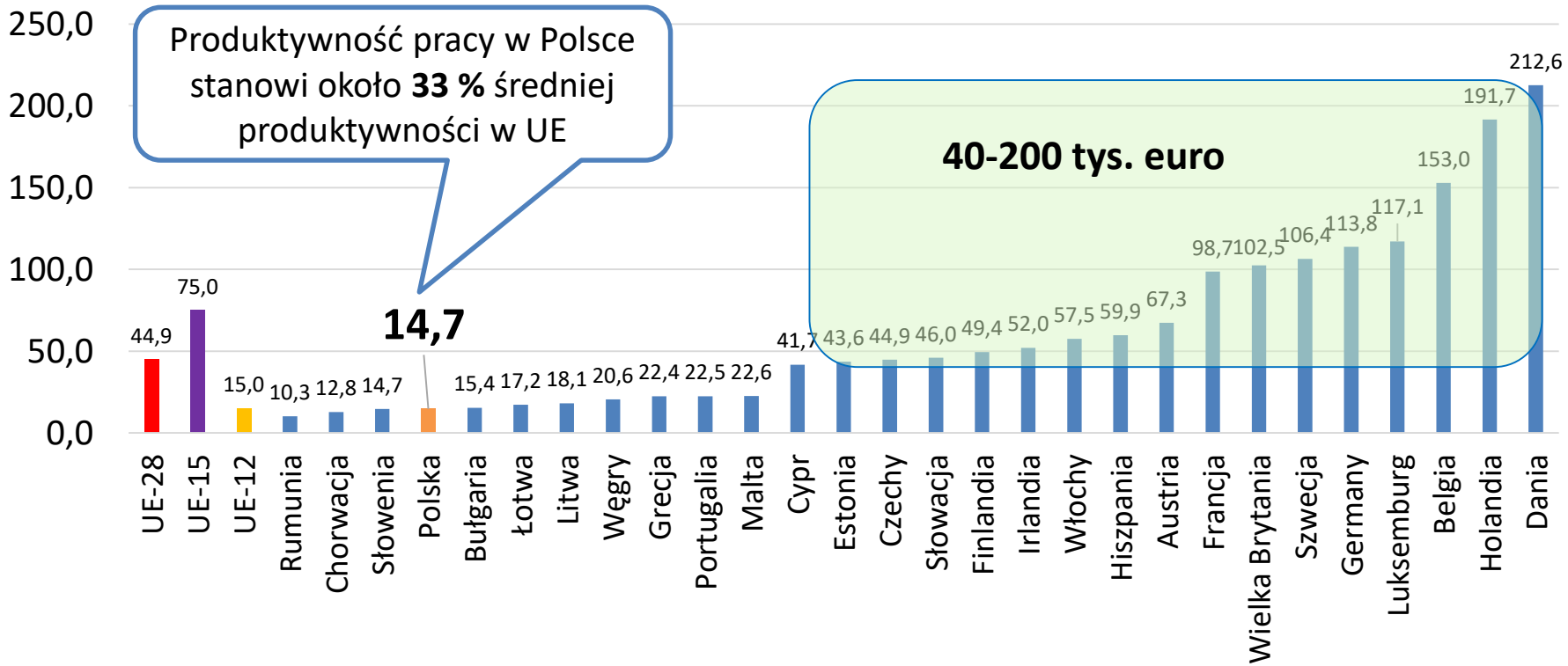

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Produkcja i produktywność (2017 r.)

Kategoria	Miejsce w UE 28	Udział w UE 28 (%) [2005 r.]
Produkcja	7	5,9
		Relacja (UE 28=100)
Produkcja standardowa na gospodarstwo	19	52 [84]
Produktywność ziemi	20	73 [55]
Produktywność pracy	25	33 [17]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Potencjał rolnictwa polskiego i jego wykorzystanie

- Znaczące w UE rozmiary produkcji w ujęciu sektorowym
- Przeciętnie niska produkcja w średnim gospodarstwie rolnym
- Relatywnie niska produktywność ziemi
- Bardzo niska produktywność pracy
- Właściwy kierunek przemian strukturalnych, lecz niewystarczające tempo – pozycja konkurencyjna zmieniona w niewielkim stopniu w stosunku do pierwszego roku po akcesji

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Podsumowanie, rekomendacje, kierunki rozwoju

Podsumowanie (1)

- Polska dysponuje **znacznym potencjałem produkcji rolnej** (głównie ziemi), którego **wykorzystanie jest niepełne**, ze względu na wciąż wadliwe struktury produkcyjne.

- Zasadniczym problemem polskiego rolnictwa jest **znaczne** (chociaż zróżnicowane regionalnie) rozdrobnienie skutkujące niekorzystnymi relacjami między czynnikami produkcji i **niską wydajnością pracy**.

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Podsumowanie (2)

- Ewolucja struktur obszarowych i ekonomicznych w UE w okresie 2005-2016 polegała na:
  - zmniejszeniu **liczby** gospodarstw,
  - zwiększeniu **przeciętnego obsz**aru gospodarstwa,
  - zwiększeniu poziomu intensywności gospodarowania (wzrostu produkcji na 1 AWU, na 1ha UR i na 1 gospodarstwo), a w efekcie do **wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstw**.

- Dotyczyło to niemal we wszystkich państwach unijnych, zarówno **„nowych”**, jak i **„starych”,** gdzie wyjściowy stan struktur był i tak już lepszy niże w większości „nowych” krajów UE. **Zwiększyła się zatem różnica** między obiema grupami krajów.

Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Podsumowanie (3)

- Mimo zdecydowanie niekorzystnej struktury obszarowej i ekonomicznej rolnictwa polskiego (prawie 50% UR znajduje się we władaniu około 1,3 mln gospodarstw poniżej 20 ha, które z reguły osiągają produkcję standardową poniżej progu wielkości ekonomicznej) **efekty przekształceń strukturalnych po wstąpieniu do UE były znacznie mniejsze niż w innych państwach członkowskich**.
- **Przyczyny:**
  - ✓Polska nadal znajduje się w początkowej fazie przekształceń strukturalnych (likwidowane są jedynie bardzo małe i małe gospodarstwa),
  - ✓ograniczony obrót na międzysąsiedzkim rynku ziemi rolniczej (także wywołany przepisami wprowadzonymi w latach 2011-2016) .
- **Skutek:**

  jeżeli część gruntów nie „przepłynie” od gospodarstw najmniejszych do tych o powierzchni 20–100 ha, to coraz silniej ujawniać się będzie niewydolność dochodowa polskiego rolnictwa. [*w wielu „starych” państwach powierzchnia 100 ha UR zaczyna być minimalną wielkością gospodarstwa przynoszącego satysfakcjonujący rolnika dochód*]

Rekomendacje (1)

- Należy stworzyć **warunki do „przepływu” ziemi** do gospodarstw większych obszarowo, w tym głównie o powierzchni powyżej 100 ha.
- „Upełnorolnienie” części istniejących gospodarstw o powierzchni mniejszej niż 20 ha i ewentualna organizacja nowych, o powierzchni 20-100 ha, **nie** powinno odbywać się **kosztem gospodarstw wielkotowarowych**, które (przynajmniej potencjalnie) są jednostkami spełniającymi europejskie standardy organizacji i efektywności.
- Wskazane jest podejmowanie działań mieszczących się w koncepcji **wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich**, polegających głównie na tworzeniu **miejsc pracy** dla obecnych właścicieli małych gospodarstw.

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Rekomendacje (2)

- **wspieranie** właścicieli małych gospodarstw **w procesie rezygnacji** z działalności rolniczej (sprzedaży lub dzierżawy UR) i podejmowania pracy poza sektorem,
- wprowadzenie **uregulowań** dotyczących **gruntów zaniedbanych i porzucanych**,
- **zniesienie** większości **przepisów ograniczających** swobodny obrót ziemią rolniczą,
- intensyfikacja działań na **rzecz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich**, celem utworzenia trwałych i dobrze płatnych miejsc pracy dla osób, które rezygnują z prowadzenia gospodarstw rolnych.
- zwiększenia **wsparcia finansowego i doradczego małym gospodarstwom**, które są w stanie prowadzić przynoszącą **dochód parytetowy** produkcję w oparciu o **małe zasoby ziemi** (intensywne kierunki produkcji rolniczej, agroturystyka, przetwórstwo produktów rolnych)

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Rekomendacje (3)

- dalsze **wspieranie integracji poziomej** rolników,
- przedefiniowanie **roli publicznych organizacji doradczych**, które powinny pomagać rozwiązywać problemy szczególnie gospodarstwom przechodzącym **proces restrukturyzacji** (rolnicy powiększający gospodarstwa, rezygnujący z rolnictwa, rozpoczynający działalność gospodarczą, zmieniający profil produkcji, w tym zwłaszcza poszerzający go o wstępne przetwórstwo),
- przyspieszenie prac nad **planami zagospodarowania przestrzennego** i wyznaczenie **stref** mieszkaniowej i **produkcji rolnej**, w której powinny obowiązywać uproszczone procedury uzyskiwania pozwoleń na budowę i rozbudowę budynków gospodarskich, szczególnie inwentarskich.

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Jaki kierunek rozwoju rolnictwa polskiego ? (1)

Dwie strategie rozwoju rolnictwa - wzrost **skali** wytwarzania w gospodarstwach rolnych prowadzący do **wzrostu wydajności pracy** (***wartości dodanej na 1 pracującego***)

Obie strategie winny być wspierane przez politykę rolną!

Finalny oczekiwany skutek rozwoju – parytetowa produktywność pracy (parytetowy poziom dochodów)!

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Jaki kierunek rozwoju rolnictwa ? (2)

Gospodarstwa duże – „<u>mogą</u>” się rozwijać w oparciu o <u>duże zasoby ziemi i kapitału na 1 pracującego</u>

- ***duża wartość dodana*** *na jednostkę* ***pracy***,

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Jaki kierunek rozwoju rolnictwa polskiego ? (3)

Gospodarstwa mniejsze – „**muszą**” się rozwijać w oparciu o duże zasoby pracy i/lub kapitału (finansowego i intelektualnego) na 1 pracującego i na 1 ha UR

Duża wartość dodana *na:*

- ✓ *1 jednostkę* ***ziemi,***
- ✓ *1 jednostkę zasobów* ***pracy,***
- ✓ *i na 1 jednostkę* ***produktu!***

Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Zmiany struktury popytu w zależności od poziomu dochodów „teoria *trójkąta, gruszki i klepsydry” (perspektywa europejska)*

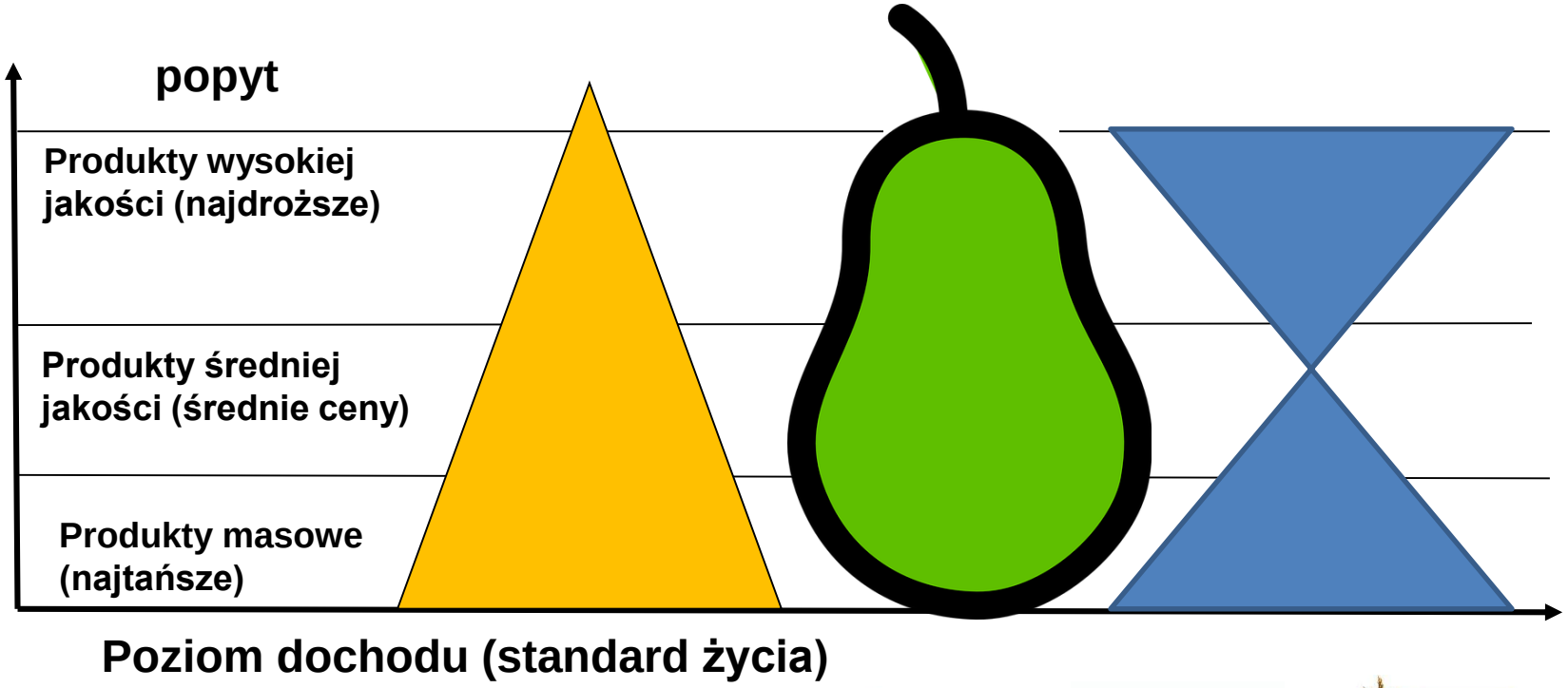

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ
Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Rolnictwo polskie pośród rolnictwa UE udział (%) i pożądane kierunki zmian

Użytki rolne	=	8,3
Liczba gospodarstw rolnych	↓	13,5
Nakłady pracy (AWU)	↓	18,1
Nakłady kapitałowe (zużycie pośrednie + amortyzacja)	↑	5,2
Produkcja rolna	↑	5,9

Źródło:Eurostat FSS, 2016r. obliczenia własne.

TEP Towarzystwo Ekonomistów Polskich

EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU WSI POLSKIEJ

Federacja Związków Pracodawców-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych

Kontakt

Walenty Poczta

telefon

502-359-559

Email

poczta@up.poznan.pl

PROBLEMY STRUKTURALNE POLSKIEGO ROLNICTWA

Dziękuję za uwagę